

OOGSTFEESTEN AVELGEM

Christiaens Benoit - foto uit 2023 - Het dorsen van graan door middel van een een Belgische Claes M80 uit de jaren 60 langs de Avelgemse Scheldemeersen

De **Oogstfeesten** in Avelgem vormen een erfgoedpraktijk waarbij historisch landbouwgebruik opnieuw zichtbaar en beleefbaar wordt gemaakt door het effectief in werking brengen van landbouwmachines en het demonstreren van ambachtelijke processen. Centraal staat niet het tentoonstellen van objecten, maar het tonen van landbouw als een geheel van handelingen, technieken en kennis die doorheen generaties werd opgebouwd

Het landbouwproces

De praktijk vindt plaats op een open terrein van acht hectare. Door het terrein op te delen in verschillende tijdsperiodes wordt de evolutie van de graanoogst stap voor stap zichtbaar gemaakt. Bezoekers zien hoe er wordt geploegd, gezaaid, geoogst en verwerkt, zoals in de twintigste eeuw.

Op het terrein van acht hectare maken tarwevelden het mogelijk om machines uit de jaren 1920, 1940, 1960 en 1980 het **oogstproces te laten demonstreren**, telkens op de manier waarop in die periode werd gewerkt. Daarnaast zijn er zones voor groundbewerking en een statische opstelling van historisch materieel, zoals stationaire motoren. Machines worden niet enkel getoond, maar effectief gebruikt in een realistische veldcontext.

Een voorbeelden hiervan;

- Voor/tijdens de **jaren 1920** worden **primitieve dorsinstallaties** getoond, zoals vroege dorskasten met een mobiele zeefinstallatie. Het graan wordt eerst gemaaid en in schoven gebonden met een pikbinder, waarna het manueel naar de dorskast wordt gebracht en over de zeef wordt gevoerd om graan en stro te scheiden.
- In de **jaren 1940** verschijnen meer **geavanceerde dorskasten**, waarbij het gewas mechanisch wordt ingevoerd en het dors- en reinigingsproces grotendeels in de machine zelf gebeurt. In dezelfde periode worden ook persen ingezet, waaronder zogenaamde paardenkoppersen, die het resterende stro verwerken tot balen.
- Vanaf de **jaren 1960** doet de **zelfrijdende maaidorser** zijn intrede. Deze combineert maaien, dorsen en reinigen in één werkgang, waardoor het graan niet langer afzonderlijk moet worden afgevoerd naar een dorskast. In deze context wordt onder meer verwezen naar de ontwikkeling van de eerste Europese zelfrijdende maaidorser door Leon Claes in Zedelgem, die een belangrijke stap betekende in de mechanisatie van de landbouw.
- In de **jaren 1980** evolueren deze machines verder op het vlak van capaciteit, efficiëntie en gebruikscomfort, wat zich onder meer vertaalt in grotere machines en verbeterde werkomstandigheden voor de bestuurder.
- Op deze manier krijgen bezoekers inzicht in zowel de **technische werking** van de machines als in de **ingrijpende veranderingen** in arbeidsorganisatie, efficiëntie en schaalvergroting binnen de landbouw doorheen de twintigste eeuw.

Kennis en gebruik van machines

Het **gebruik van werkende machines** is essentieel binnen deze erfgoedpraktijk. Het vereist specifieke technische kennis om historisch materieel operationeel te houden. Zo vereist het werken met een pikbinder inzicht in het correct afstellen van bindmechanismen, het gebruik van het juiste type touw en het inspelen op variaties in het gewas. Ook het binden van schoven en het rechtop plaatsen ervan op het veld ('stuiken') vergt manuele vaardigheid en ervaring.

Bij het werken met dorskasten is kennis nodig van de volledige opstelling, zoals het aandrijven via riemen en poelies, het afstellen van de doorsnelheid en het regelen van de reiniging via zeven en luchtstroom. Dit gebeurt vaak in samenwerking, waarbij timing en taakverdeling essentieel zijn.

Door de modernisering van de landbouw dreigt deze kennis verloren te gaan. Hedendaagse machines automatiseren veel handelingen, en historisch materieel wordt op evenementen vaak enkel statisch getoond. De Oogstfeesten spelen hierop in door machines effectief te laten werken en zo de bijbehorende kennis zichtbaar en overdraagbaar te maken.

Vandaag zijn het vooral verzamelaars en liefhebbers die deze kennis bewaren en doorgeven. Deze kennis wordt hoofdzakelijk informeel doorgegeven, bijvoorbeeld binnen families, via netwerken van verzamelaars of door praktijkervaring. Zij restaureren machines, sporen onderdelen op en reconstrueren mechanische systemen en technieken die vaak niet meer gedocumenteerd zijn.

Ambacht en verwerking

Naast mechanisatie omvat de erfgoedpraktijk ook ambachtelijke processen die verbonden zijn met landbouw. Tijdens de Oogstfeesten wordt aandacht besteed aan de **verwerking van grondstoffen**, zoals de omzetting van graan in consumptieproducten. Dit gebeurt via demonstraties en installaties die het volledige traject inzichtelijk maken. De nadruk ligt daarbij op het begrijpen van de samenhang tussen landbouwproductie en verdere verwerking.

Toekomst geven

De Oogstfeesten bouwen voort op een traditie die in Avelgem tot het midden van de jaren 1990 werd georganiseerd. Na een onderbreking van bijna dertig jaar wordt de praktijk opnieuw opgenomen. Daarbij wordt niet enkel gereflecteerd op het verleden, maar ook op de manier waarop erfgoed vandaag kan worden ontsloten voor een breed publiek. In tegenstelling tot vroegere edities ligt er meer **nadruk op beleving en context**: machines worden niet alleen getoond, maar ingezet in demonstraties die hun oorspronkelijke functie verduidelijken.

De organisatie vraagt een uitgebreide **voorbereiding**. Dit omvat het selecteren en transporteren van machines, het voorbereiden van het terrein, het afstemmen van demonstraties en het waarborgen van veiligheid. Daarnaast is er coördinatie nodig tussen verschillende deelnemers, waaronder eigenaars van machines, ambachtslieden en partners die instaan voor specifieke onderdelen van het programma.

Wat deze praktijk kenmerkt, is de combinatie van materieel en immaterieel erfgoed. Enerzijds gaat het om **tastbare objecten** zoals tractoren, oogstmachines en werktuigen. Anderzijds omvat het de **kennis en vaardigheden** die nodig zijn om deze objecten te gebruiken, evenals de sociale context waarin ze functioneerden. Door beide aspecten samen te brengen, ontstaat een dynamisch beeld van het landbouwverleden.

De Oogstfeesten richten zich op een breed publiek en hebben als doel **kennisoverdracht** te stimuleren. Door historische technieken zichtbaar en begrijpelijk te maken, wordt bijgedragen aan het bewaren van vakkennis en het vergroten van het bewustzijn rond landbouwgeschiedenis. De erfgoedpraktijk fungeert zo als een ontmoetingsplaats waar generaties, ervaringen en expertise samenkomen.

INZENDER

Benoit Christiaens
De Familie VZW

THEMA

Feesten, rituelen en sociale gebruiken
Natuur en landbouw
Eten en drinken
Ambacht, vakmanschap en techniek